

ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA PROGRAMI
A1 TÜRKÇE DERSİ UZUN TEZİ

DİSTOPIK YAPIDA, ENTROPİK KURGULAMALAR

Araştırma Sorusu: Ayşe Kulin'in distopik eseri *Tutsak Güneş* adlı yapıtında, "entropi" kavramının, bireysel ve toplumsal anlamda nedenleri ve sonuçları nasıl yorumlanabilir?

Ders: Türkçe A, Kategori 1

Sözcük Sayısı: 3880

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ:

1. Entropi ve Distopyalar?	3
2. Amaç ve Kapsam	4

2. TUTSAK GÜNEŞ YAPITINDA NEDENLERİ VE SONUÇLARIYLA ENTROPİ

2.1.a. Ayşe Kulin'in <i>Tutsak Güneş</i> Adlı Yapıtında Entropi	6
2.2.a.i <i>Tutsak Güneş</i> 'te "Toplumsal" Entropi'nin Nedenleri.....	9
2.2.a.ii <i>Tutsak Güneş</i> 'te "Bireysel" Entropi'nin Nedenleri.....	11
2.2.b.i <i>Tutsak Güneş</i> 'te Toplumsal Entropi'nin Sonuçları.....	12
2.2.b.ii <i>Tutsak Güneş</i> 'te Bireysel Entropi'nin Sonuçları.....	14

3. SONUÇ.....	16
---------------	----

4. KAYNAKÇA.....	18
------------------	----

1. GİRİŞ: ENTROPİ VE DİSTOPYA

Düzensizliğin bir ölçüsü ve sonucu olarak *entropi*, maddeyi *kargaşaya* iten etken, yayından çıkmış *zaman* okunun ucundaki durdurulamayan peykan ve kaotik sistemlerdeki *belirlenemezliğin kaynağıdır*. Entropi yasası, her sistemin önlenemez bir biçimde düzensizliğe ve tükenmeye gittiğini söylemektedir. Ancak bilinenin aksine entropi ve düzensizlik aynı anlama gelmez, bu durum şöyle açıklanabilir: bir madde, elde edilemez hâle geldiğinde *madde kaosu* terimi kullanılır. Bu kaosun sonucu da *entropiye* çıkar. *Kaos* sözcüğü Grek dilinde “derin, karanlık, ürpertici uçurum” anlamından çıkmıştır. *Entropi* ise yine aynı dilde “dönüş” sözcüğünden türemektedir. Sözcüklerin anlamlarından da görüldüğü gibi *dönüş* ve *kaos* aynı anlamda değildirler. Bununlar birlikte *entropi* için *kaosun dönüşü* anlamını kullanabiliriz.

İlk olarak 1850 yılında ünlü Alman fizikçi Rudolf Clausius tarafından kullanılan “entropi” kavramı, her şeyin yıprandığını ve bunun sonucunda faydalı enerji miktarının azaldığını savunur. Clausius’a göre, Dünya doğal, açık bir sistem olduğundan ve Güneş’ten aldığı entropi (düzensizlik) ile beslendiğinden dolayı Dünya’nın enerjisi sürekli azalır ve bunun sonucunda da karmaşaya doğru sürüklenir.

Fizikte entropi, termodinamiğin (ısı ve enerjinin dönüşümünü inceleyen yasaların) en önemli yasasıdır. Termodinamik yasalarının temeli, enerjinin yoktan var edilip vardan yok edilemeyeceğini belirtir. Bu nedenle, canlı sistemlerdeki hiçbir varlığın değişime karşı koyamadığı gibi enerji de bu gibi sürdürülen sistemlerde durmaksızın şekil değiştirmektedir. Bu temel, *entropi* yasasının varlığını desteklemektedir.

Entropi kavramının, çok uzun süre sadece fen bilimlerinde kullanılmasının ardından 1948 yılında Claude E. Shannon tarafından bilgi kuramında kullanılmaya başlandığı görülmektedir. Bilgi kuramı,

var olan her bilginin gerçekliliğini her açıdan ölçen bir bilim dalıdır ve bu nedenle her bilginin doğruluğuna hata payı vermek gerektiğini savunur. Böylelikle yirminci yüzyılın ikinci çeyreğinden itibaren fen bilimlerinde kullanılan *entropi* terimi, bilginin doğruluğu açısından göz önüne alınan *olasılıklarla* ilişkilendirilerek de kullanılmaya başlanmıştır.

Yakın geçmişte ise birçok din adamı ve fizikçinin ortak düşünceleri üzerine entropi *teoloji* ve *felsefede* de kullanılmaya başlanmıştır. Din açısından Dünya'nın kendini minimum enerji ve maksimum düzensizliğe çekmesi *kozmetik final sahnesi* yorumlanmaktadır. Benzer bir bakış açısı, aynı zamanda İslam'da bahsi geçen "mahşer", yani Dünya'nın sonunun geldiği ve ardından canlıların yeni başlangıçlar yaptığı *kaçınılmaz son (gün)* senaryosudur. Bu durum daha küçük bir birim olan insan üzerinden anlatılırsa ve insan bir sistem olarak kabul edilirse, kişinin biyolojik olarak iflasına yani *ölüme* eşdeğerdir. Budha düşüncesinde de "Bileşik olan her şeyin eninde sonunda çözüleceği" söylenir. Örneğin bu deyiş, hayatların sona ermesinde, yeni başlayan hayatların durmaksızın ilerleyerek değişmesinde ve Dünya'nın önlenemez bir şekilde var olan formunu kaybetmesinde gözlemlenmektedir. Bu söyleyiş entropi yasasındaki *düzensizliğe gidiş* olgusunu barındırmaktadır.

Günümüzde *entropi* kavramı, düzensizlik eğilimi ya da bu düzensizliğin son(uc)u olarak felsefeciler, din bilimcileri ve *edebiyatçılar* aracılığıyla fiziğin kabuğundan çıkıp dünyada her alanda yerini almıştır. Özellikle yazarların, entropi kavramını yazınsal yapıtlarına aşılmasıyla bu bilimsel kavram üzerinde yepyeni bir bakış açısı oluşmuştur. Eserlerin gelişme bölümleri, entropinin etkisinde kalarak düzensizliğin tavan yaptığı, okuyucuyu tam anlamıyla içine çektiği, kurguyu geliştirdiği bir bölüm olarak yeniden doğmuştur. Olay örgüsü bir düzensizliğe bağlı ilerlemektedir. Bu duruma en çok distopik yapı(t)lardaki sistemlerde rastlanılmıştır. Olayların akışında beklenmeyen (düzeni bozan) bir durumun yaşanmasıyla veya herhangi bir karakterin düşünce yapısında esaslı değişikliklerin meydana gelmesiyle kurguda sunulmuştur. Bu yolla oluşturulan düğüm entropinin ta kendisi olmakla birlikte anlatıcının adeta olayları çözüme götürdüğü takip yoludur. Adeta bir gemici düğümü gibi

entropi de önce bol (düşük düzey), sıktıkça daha sert (biriken enerjinin artışı) ve sıkma gücü arttıkça açılacağı noktaya (yeni sistemin başlangıcı) gelir. Bu durumda yapıttaki problemlerin çözülüp yapıtın sona ermesi bir sistemi durgunlaştırmış, ancak bu duruma ulaştırana kadar da düzeni yok etmiştir. Figür yaşadığı veya topluma yaşattığı entropi hâlinin üstesinden gelerek arzu edilen özgür sisteme kavuşur ya da girişimler sistemin eski düzenine dönmesiyle olumsuz sonuçlanır.

Distopik romanlar, genellikle gelecek zamanda sıkı ve baskıcı bir yönetim düzeni ile yönetilen bir toplumu ve içindeki itaatkar insanları konu aldığından, romanlar düğümün öncesi ve sonrası olarak ayrılabilirler. Romanın başlangıç enerjisi, yönetim düzeninin ilk yapısı olarak göz önüne alınırsa, yaşanan olayların ardından sonuca varılan devlet sistemi, düzenden ve otoriteden yoksun bir öbek karmaşa düğümüdür. Aynı durum figürler için de geçerlidir. Öyle ki en itaatkar beyin bile kendi içinde kargaşa yaşayarak düşüncesini ve hatta yaşamını değiştirir. Bunun nedeni genellikle *kişinin habitatının ve ruhsal eğiliminin, düzensizliğe doğru kaymasıdır*. Kısaca entropi kavramı, kişinin hem biyolojik hem de psikolojik olarak yaşadığı ve çevresinde de tanık olduğu doğal bir süreçtir, kaçınılmazdır ve bu duruma okuyucular da tanık olur.

Distopyalar teknoloji esaslı, adaletin bulunmadığı ya da mutlak gücün sahibi bir yöneticinin “sağladığı”, karamsar fakat insanların da bir o kadar “kör” olduğu sistemlere sahiptir. Bu “körlük” katı kurallarını “en doğru inançmışçasına” benimsemiş yöneticiler tarafından, toplumun aklına ve sağ duyasuna dayatılan düşünceler aracılığıyla sağlanmış, ardından davranışçılık sayesinde (çevrenin tutumunun davranışları etkilemesiyle) sürdürülmüştür. Distopik romanlarda, bu durumun sonlandırılabilmesi, sistemin tersine çevrilebilmesi için gereken ilk adımı atan karakterler ön plana çıkmaktadır. Distopik bir devlet, kimyasal bir sistem olarak incelenirse, sistemin ilk durumu, “entropi öncesi”; sisteme uymayan karakterin harekete geçip düzeni sorguladığı ve kaos yaratmaya başlayarak düzenli sistemi hataya götürdüğü süreç “entropi hâli”; her şeyin sonlandığı ve sistemin artık eskisi gibi olmadığı durum ise “entropi sonrası” olarak nitelendirilir ve sistemin durgun hâline eşdeğerdir;

başka bir ifadeyle sistem “önlenebilir” bir biçimde bulunduğu sistematik ve düzenli durumdan, dağınık ancak daha düşük enerjili duruma geçmiştir. Dünyada var olan her sistem gibi yaratılan, hayal ürünü sistemler de entropi yasasını takip etmektedir ve aslında bu karmaşanın yaşanmasının nedeni, maddenin daha düşük enerjili ve sorunsuz bir hâle *dönüşme eğilimidir*; bunun için de o kaosu yaşamaları gerekmektedir. Tıpkı distopik kurgulardaki sorgulayıcı ve sistem karşıtı figürlerin yarattığı eylemler gibi entropik karmaşalar, daha sakin ve özgür bir sistemin yaşanması zorunlu gerçekliğidir.

Entropi hem bireysel hem de toplumsal boyutta yaşanabildiği örneklerin gözler önüne serildiği edebiyat dünyasındaki düzensizlik ekseninde gelişen kurgular, distopik yapıtlarda sağlanmaktadır. Yapıtlardaki figürlerin “bireysel entropileri” olay örgüsü süresince değişen ve gelişen ruh durumları ile gösterilir. “Toplumsal entropi” ise distopyanın bulunduğu yönetimin maruz kaldığı enerji/sistem değişimidir. Distopik yapıtlarda olay örgüsü ise genelde, yapıtın başında gücü bariz ve mutlak olan yönetimlerin zamanla zayıflaması ve egemenliğin entropi hâlinde olan halka geçmesi veya sistemin tekrar entropi öncesi hâline dönmesi ile sonuçlanır. Ancak toplumsal entropi ile bireysel entropi her figür için senkronize hâle gerçekleşmeyebilir. Bu durum Ayşe Kulin’in *Tutsak Güneş* adlı yapıtında da gözlemlenir. Farklı figürler kendi yöntemleri ile baskıya kafa tutarak özgürlük arzusuyla sistemi ve kendi sistemlerini entropiye (düzensizliğe, değişime) sokmuşlardır. Bu nedenle bu yapıtta entropi hem bireysel hem toplumsal bazda ele alınmış, aralarındaki ilişki incelenmiş ve etkileri neden-sonuç bağlamında değerlendirilmiştir.

2. TUTSAK GÜNEŞ YAPITINDA NEDENLERİ VE SONUÇLARIYLA ENTROPİ

2.1.a. Ayşe Kulin’in *Tutsak Güneş* Adlı Yapıtında Entropi

Tutsak Güneş adlı yapıt, gelecek yüzyıllarda *Ramanis Cumhuriyeti*’nde geçmektedir ve orta yaşlarda, devletine bağlı, kuralları sorgulamadan uygulayan ve başarılı bir profesör olan Yuna’nın düşüncelerinin, farklı insanların düşünceleri ve olayların akışıyla nasıl değiştiğini gözler önüne

sermektedir. Yuna'nın annesi, onun aksine, araştırmacı ve özgür bir kişiliğe sahip olduğu için entropinin başlaması açısından önemli bir yer kaplar. Odelya, Yuna'nın koca baskısı altındaki pasif arkadaşı dışarıdan normal bir hayat sürüyormuş gibi gözükse de aslında "birikmiş enerjili" bir figürdür. İlerleyen zaman ile birlikte git gide biriken enerji ve özgürlük arzusu Odelya'yı da entropiye sürüklemiştir.

Odak figür Yuna, devlette bir "mor" yani üst tabaka olmasının da etkisiyle, örnek ve sadık bir vatandaş rolündedir. Otoriter devlet yönetimindeki adalet ve özgürlük noksanlığını olağan görmesi, "sorgulama" basamağını, Yuna'nın günlük yaşamından kaldırmıştır. Annesinin, ona yıllar boyunca devlette gözlemlediği değişimi anlatmasının ardından: "*Bunun neresi kötü?*" diye sordum. "*Sonunda robota döndük, Yuna. Polis devletinde koyunlarız artık kızım.*" (Kulin, sf. 145) diyalogu Yuna'nın farkındalıktan ne kadar uzak olduğunu gösterir. Ancak Yuna'yı entropiyle örtüşen bir sorgulama tavrına ve baskı altına alınmış bir düzenliliğin karşıtı bir bakış açısını görmeye iten, annesi değil, eski dostu Arike ile Batı kantonuna yaptığı bir seyahat sırasında bağlantı kurduğu Tamur olmuştur. Tamur, Yuna'nın hayatının seyrini değiştirecek ve tamamen yeni bir bakış açısı kazandıracaktır.

Tamur'un ve annesinin ülkenin güneş ışığını geri kazanmaya yönelik, devleti saf dışı bırakmayı amaçlayan bir örgütte olduklarını öğrenmesinin ardından Yuna, otonom bir şekilde olayın içine çekilmiştir. Yuna, sorgulamaya başladıkça, en yakınındaki insanların dahi bilmediği yönlerini tanıyacak ve en önemlisi de kendisini yeniden keşfedecektir.

Ramanis (sözde) cumhuriyet yönetimi, "insanlara beyinlerini kullandırmama" biçimindeki amaçlarına, Yuna gibi insanları "kendi şaşmaz sistemlerinin, en hatasız ve mükemmel sistem" olduğuna inandırdıkları Yuna gibi insanlarla ulaşmıştır. "*Ulu Han'ımız algı operasyonu ustası olduğu halk arasında bilinir, sık konuşulurdu. Kim bilir belki de bahçenin bu uçsuz bucaksız görünümünde onun da katkısı vardı. İşte ben bunları düşünmeye dalmışken, aniden beni yerimden sıçratan bir zil*

çalmıştı.” (Kulin, sf. 31) Bu gibi bir yönetimde Yuna'nın annesi gibi, hâlâ duygularını ve özgürlüğün tadını unutmamış insanlar ise farkındalıklarını saklamak zorunda kalmıştır. Çünkü ancak bu şekilde hayatlarını rahat bir şekilde devam ettirebileceklerdir. İşte, kendi kendine memnuniyet oyununu körü körüne inanarak oynayanların içinde Yuna da vardır.

Yuna'nın annesi gibi özgür düşünceli ve topluma göre “olağandışı” insanlar, geçmişteki doğruları ve o an içinde buldukları sistemin gerektirdiklerini karşılaştırabilmektedirler. Yuna, annesi ve komşusu her distopik yapıtta gözlemlenen ve entropinin üç sürecini betimleyen aşamaları temsil eder. Yuna değişimi geçiren, annesi “ateşi başlatan kıvılcım gibi” değişimi başlatan, komşusu ise sisteme boyun eğen karakterdir.

Yuna ile ortak arkadaşları Arike sayesinde Batı'da tanışan Tamur da içinde bulunduğu topluma uyum sağlayamayan ve bu nedenle yabancılaşan, kendini toplumla örtüştüremeyen, bu nedenle çoğu zaman kendini toplumdaki soyutlayan bir karakterdir. Kurgusal düzlemde ilerlendiğinde öğrenildiği üzere Tamur, aslında Yuna'nın çok değer verdiği babasının kendisinin eski öğretmeni olduğunu öğrenir. Yuna ile farklı kişiliklere ve kimliklere sahip olmalarına rağmen sohbetleri sırasında çatışmalar ya da şiddetli tartışmalar yaşanmamaktadır. Bu duruma ek olarak Tamur'un düşünceleri Yuna'yı; devlet yönetimi, yasaklar ve haklar adına “sorgulamaya” itmiştir. Tamur'un bakış açısından ve enerjisinden günbegün daha çok etkilenen Yuna, kendi karar ve düşüncelerini sorgulamaya başlamıştır: “*Benim bugüne kadar dinlediğim hep böyle gerçekten uzak mıydılar?*” (Kulin, sf. 304) Bir başka söyleyişle değişimin başlaması için ihtiyaç duyulan karmaşanın kaynağı konumundadır. “*Ben, parmağına dikiş iğnesi batıp uykuya dalan masal kahramanı kız gibi, çok uzun zamandır derin bir uykudaymışım. Uyanma zamanı gelmiş de geçiyormuş!*” (Kulin, sf. 277) Yuna'nın düşünsel anlamda uyanmasının ya da uyanması gerektiğinin farkına varmasının ardından değişim sürecine başlamış, özgürlüğün tadına adım adım yaklaşmıştır.

Yapıtın ilerleyen bölümlerinde Yuna'nın bir yeraltı birliği ile beraber hareket ederek devlet aleyhine çalışması geçmişteki kendiyle günümüzdeki kendinin çatıştığını gösterir. Toplumda yaşanan çatışmalar, olayları her iki açıdan (devlet yanlısı ve karşıtı) da inceleyebilmesi ve etrafında bulunan insanların değişken bakış açıları Yuna'nın düşüncelerini karıştırırsa da özgürlüğe giden yolda ona önderlik etmiştir. Yönetimdeki isyana sürükleyici olayların durulmasıyla birlikte sistem kısa süreliğine olsa bile sakinliğe kavuşmuştur. Ancak hiçbir sistem var olan düzeninden tamamen sıyrılamayacağı ve baştan aşağı yeni bir düzene geçemeyeceği gibi Ramanis yönetimi de kısa süre içinde eski düzenine dönecektir.

2.2.a.i. *Tutsak Güneş*'te “Toplumsal Entropi”nin Nedenleri

Tutsak Güneş sıkı yönetim ile yürüyen, adeta bir makine gibi işleyen bir “gelecek” devletidir. Çoğu distopik yapıtta olduğu gibi burada da “kıyamet sonrası melezliği” görülüyor. Günümüzdeki yönetim yıkılmış ve yerine Ram adı verilen tanrının etkisi altında hareket eden bir Ramanis “Cumhuriyeti” kurulmuştur: “*Baş Rama'nın başkanlığında, Kutsal Kitabımız'ı zaman ihtiyaçlarına göre, yeniden yorumlardı. Çünkü yasalar ve yasaklar Kutsal Kitabımız'a dayandırılmadıkça, halk ne yasa dinliyordu ne de yasak.*” (Kulin, sf. 43) Bu devletin eskisi gibi yıkılmaması adına yönetim sıkı tutulmaktadır. Devlet yaptırımları halk üzerinde sürekli tutmak adına dinî gerekçe göstermektedir. Bu durum var olan düzenin yıkılmış veya sonu getirilmiş düzen üzerine bambaşka bir yönetimin kurulduğunu gösteriyor. Ancak konu alınan geleceğin günümüzde olması arzulanan gelecek ile ilgisi yoktur. Devlet, insanların bilinçlerine hâkim olmuş ve “robotlaşmış” bir şekilde kuralları sorgulatmadan uygulatmaktadır. Bu durum yapıtın gelişme kısmında da görüldüğü gibi, sistemi içten çöküşe götürür:

“Halk robottan farksız dedin ya demin, sence hangi lider halkının koyun sürüsü gibi olmasını ister?” diye sordum, bana yanıt vermekte zorlanacağını umarak. “Suça

bulaşmış olanlar. Halkını sömürmüş, halkın sırtından rant edinmiş olanlar. İşte onlar haliyle, halk hiç uyanmasın, sorgulamasın ister. Ve bunu mümkün kılmak için elinden geleni yaparlar.” (Kulin, sf. 100)

Devlet, kraliyet ailesi tarafından dine bağlılık esasıyla yürütüldüğünden, bu olgulara yapılan herhangi bir saldırı sistemin geleceğini doğrudan olarak tehdit eder. Entropi (düzensizlik eğilimi), yapıtta ayaklanmaların artmasıyla gözlenmeye başlanmıştır. Mükemmeliyeti hedef alan, aşırı baskıcı ve düzenli devletin içindeki bazı unsurların öğretilen doğrulara karşı çıkması ile sistem çökmüştür. Bu devlet için entropi, önlenemez bir süreçtir çünkü artık göz bağı açılan halkın düşünceleri dizginlenemeyecek hâle gelmiştir. *“Bir hafta öncesine kadar, benim de bir robottan farkım yoktu. Ne var ki, yavaştan uyanmaya, etrafımda dönen oyunları görmeye başlamıştım... Geç de olsa!”* (Kulin, sf. 178) Bu nedenle sistem dışardan etkiye gerek duymayarak enerji düzeyini düşürür, özgürlüğe adım atar. Devlet yönetiminin gözünde küçük ve etkisiz görülen halk yeni, özgür devrin kapısı açmışlardır.

Yapıtta entropiyi devindiren etken ise özgürlüğü savunan vatandaşlardır. Bir grup insanın deyim yerindeyse gözlerinin açılmasının ve haklarının farkına varmalarının ardından başlayan isyanlar, toplu alanlarda gerçekleşen eylemler gün geçtikçe daha çok insanın dikkatini çekmiştir. Yani olayları başlatan kıvılcım, birçok kıvılcımla birleşerek özgürlük arzusunun ve değişim isteğini alevlendirmiştir. Dolayısıyla devletin sistemi sallanmaya başlamıştır. İnsanların içinde biriken öfke ve özgürlük arzusu (kimyadaki entropi kavramında sistemdeki iç enerjiye denk gelir), devletin düzeni değişmeye yüz tutar: *“Adalet. Özgürlük, Haklara saygı isteriz. Buna erişmek için ölümü göze aldık biz!”* (Kulin, sf. 326) diyerek haykırınların artık dizginlenemediği noktada bireysel tepkinin büyümesiyle toplumsal etki üst noktaya ulaşmıştır.

Vatandaşlardaki bu farkındalığı geç de olsa devindiren güç kendi yaşantılarını diğerleri ile karşılaştırmaları, kraliyet ailesinin uyguladığı haksız kurallardır. Fakat birim enerji tek başına

entropiye sebep olamayacağından dolayı biriken enerji, kendini minimum düzeye çekmek isteyecektir. Kısacası adalet yanlısı gizli topluluk, enerjilerini sokaktaki eylemcilerle birleşerek özgürlük arayışı içinde devletin sistemine saldırmış ve bu nedenle düzensizliğe neden olmuşlardır.

2.2.a.ii. *Tutsak Güneş*'te “Bireysel Entropi”nin Nedenleri

Tutsak Güneş'te devletin içinde bulunduğu entropi dışında odak figür Yuna'nın da geçirdiği değişimin (bireysel entropi) gözlemlenmesi mümkündür. Yuna yapıtın başında düzenli ve dengeli, işleyen bir sistemi temsil etmektedir. Yapıtın gelişme kısmında Tamur'un düşüncelerinin Yuna'ya aşılmasının ardından ilk olarak savunduğu devlete itaatkâr düşünceleri yerini özgür ve adaletli düşüncelere bırakmıştır. Kendini bu denli ani ve şiddetli bir değişimin içinde bulan Yuna ilk safhalarda ruh ve beden uyumsuzluğu yaşar. “*Ağlamaya başladım. Niye ağladığımı bilemiyordum, kendime acımdan mı, kadınlara üzülmekten mi, yorgunluktan mı, bezginlikten mi yaşlar benim iradem dışında, yağmur gibi iniyordu gözlerimden.*” (Kulin, sf. 318) Bu uyumsuzluğa dayanamadığı noktada öfkesini dizginleyemez durumdadır. Bildiği gerçeklerin, dışardan yapılandırılmış doğrularının, gerçek yüzünü görmek onu tek çıkış yolu olan isyana itmiştir. Gözyaşları ise yorgun bir savaşçının hüsrânını yansıtmaktadır.

Yuna'nın iç huzursuzluğu, beraberinde iç entropiyi (bunalım ile gelen huzursuzluğunu) getirir. Toplumdaki insanların baskısıyla, devlet bağlılığı ve özgürlük ikilemine maruz kalır. Kalbi ve beyni arasındaki çatışmada bir bakıma yorgun düşerek kendini entropinin esiri olarak bulur. Kimyasal sistemlerde bu gibi durumlarda denge bir taraf seçerek oraya ilerler. Yuna'nın içinde bulunduğu belirsiz durumda ise denge düşüncelerine kaymıştır, yani Yuna'nın amacı bunalım ve huzursuzluk halinden kurtularak iç entropisini tamamlamaktır. Bu sayede bireysel, sonsuz özgürlük arzusunu tatmin etmiştir. “*Uzanıp bir öpücük kondurdum Tamur'un yanağına. Kolunu omzumdan aşırıldı, ben gözlerimi kapatıp başımı onun boynunun çukuruna yasladım. Yol boyu hep böyle kalsak diye*

düşündüm. Ben Tamur'un omzunda uyusam, o elimi hiç bırakmasa ...” (Kulin, sf. 437) Öyle ki yapıtın sonunda yapılan savaş anonsuna rağmen özgürlüğe ve birbirlerine olan tutkularına yenik düşerek yollarından dönmüyorlar.

Yuna, bireysel açıdan başlı başına bir sistem olarak ele alındığında bakış açısının değişmesi, özgürleşmesi, herhangi bir sistemde entropi süresince düzensizliğin artmasına eşdeğerdir. Bu durumda odak figürün bireysel olarak entropi sürecine girmesinin asıl nedeninin farklı bakış açılarından etkilenmesi, ek olarak da çevresindeki enerji birikiminin bir bakıma kişinin duygu ve düşüncelerine sıçraması ve baskılanan, devlet sisteminin şartlarının gerektirdiği üzere gizli tutulan düşüncelerin “sadece” bir düşünce olarak kalamamasıdır.

2.2.b.i. *Tutsak Güneş*'te “Toplumsal Entropi” Sonuçları

Tutsak Güneş'te söz edilen distopik yapı(t)ın entropik eylemlerin görülmeye başlamasının ardından, var olan her sistem gibi Ramanis Cumhuriyeti de düzensizliğe doğru ilerlemiştir. Toplumdaki başkaldırı zamanla iç karışıklığa neden olmuş ve olumlu geri dönüt sistemi ile gittikçe artmıştır. Medyada engellenmeye çalışılsa bile gerçekleşen eylemler halka, devlet yönetimini, özellikle otoriteyi, sorgulatmıştır. Akabinde halk, elinde olan gücün (biriken özgürlük arzusuyla gelen enerjinin) farkına vararak yeni düzene doğru harekete geçmiştir. “*Kendi menfaatlerinin ve iktidarlarının devamının dışında hiçbir insani duygu taşımayan, hoyrat, bencil, acımasız, sevgisiz insanlardı. İlk defa şüpheye yer vermeyecek şekilde görüyordum ne mal olduklarını.*” (Kulin, sf. 365) Toplumun bir kesimine apaçık ortada olan gerçeklerin Yuna için de yeryüzüne çıkması değişim sürecini başlatmıştır.

Enerjinin, toplumun farkındalığının artmasıyla başlayan başkaldırı hareketlerinin, sistemi değiştirmek için harcadığı süreç içinde, halkın özgürlük isteğinin artması, entropiye varış hızının

artmasına eş değerdir. Devletin topluma uyguladığı ceza sistemi, bireylerin robotlar tarafından şiddet kullanılarak baskılanması, her ne kadar sistemin entropiye karşı olan “önlenebilir” direnişini gösterse de sonuca bir etkisi olmamıştır. Buna ek olarak direniş, entropi ateşine körük olarak süreci hızlandırmıştır: *“Eđer gerçekten Ramaların anlattığı gibi bir cehennem varsa, Yüce Ram işte o cehennemi bugün Selvili Park’a indirmişti. Zırhlı arabalardan sis bombaları atılırken, alçaktan uçan küçük “hava kuşları” üstümüze yağmur gibi su sıkıyordu.”* (Kulin, sf. 267) Bir sorunun belli bir otorite tarafından ciddiye alınmadığı durumlarda eninde sonunda tepki gösteren kesim, yılmış ve amacından vazgeçmiş, ancak otoritenin adeta korkarak ele aldığı sorunlar, tepki gösterenler tarafından başarıya ulaşılması gibi anlaşılmıştır. Yapıtta devletin isyanlara verdiği her tepki, aslında olayları daha da kızıştırmıştır.

Yapıtın sonunda başkaldırlılar dindirilmiş, robotlar sistemleri çökertilerek yenilgiye uğratılmıştır. Bir başka deyişle fırtına önceki sessizlik ülkeye çökmüştür. Bu durum entropinin hemen ardından gelen başarı olan “minimum enerji ve maksimum düzensizlik” evresidir. Minimum enerji yönetimdeki ve ülkenin genelindeki “kaos”un sonlanmasıyla, azami düzensizlik ise sistemin kökünün tamamen kazınarak yepyeni bir yönetim dönemine girilmesidir. Ancak yapıtın sonunda da görüldüğü gibi sistemi elinde tutan mutlak güç (devlet) yönetimi eski düzene getirmeyi başarmıştır.

Yuna’nın annesi toplumsal entropiye etkisi olan ana figürlerden biridir. Kendisi bireysel olarak değişim yaşamamasına rağmen robotların yok edilmesinde etkili olmuştur. Yuna’nın annesi *özgür düşünc*eyi temsil ederek kendisi ana robotun mekanizmasını sökmüştür. Kısaca sistemi bireysel olarak çökertmiştir. Bu durumda Yuna’nın annesi başlı başına entropiyi sonlandıran bir faktördür. Kimyasal sistemlerde entropi önlenemez ve doğal yollarla başlar, ancak sonuçlanması zaman ve birikmiş enerji sayesinde gerçekleşir. Birikmiş enerji toplumun adalet isteği olduğundan, zaman Yuna’nın annesini temsil etmektedir: *“Annem anlatmasa, gözlerimi hayata kırk yaşına doğru açtığımı zannedeceğim, o kadar yani! Onun anılarını dinlerken hayal meyal resimler geçer*

gözlerimin önünden, hiçbiri net olmayan.” (Kulin, sf. 73) Yuna'nın annesi göz bağı hâli hazırda açık bir insan olduğu için, bu sayede kızını her şey için çok geç olmadan uyarabilmiştir: ancak bunun uğruna canından da olmuştur.

Sonuç olarak yapıtta toplumsal ve bireysel nedenlerle başlayan entropi, nedenlerin (özgürlük isteği) birikmesi ile birlikte gittikçe büyüyerek sistemi arzu ettiği, durgun ve düzensiz duruma getirir. Ancak, entropi ardından oluşan sistem düzen ve düzensizlik arasındaki dengeyi bozduğu için yönetim tekrar eski durumuna geçmek istemiştir. Yapıtın sonunda Tamur ve Yuna ülkeden ayrılırken uçakta yapılan “muhtemel savaş” anonsu da sistemi bekleyen ikinci bir entropinin habercisidir.

2.2.b.ii. *Tutsak Güneş*'te “Bireysel Entropi”nin Sonuçları

Yuna, direnişler süresince yaşadığı uyumsuzluk ve çaresizliğin ardından, Tamur ve annesi sayesinde girdiği entropi durumunu kendisi devam ettirmiştir. Yapıtın başında sahip olduğu “devlet yanlısı”, “itaatkâr” düşüncelerin hepsini geride bırakarak ruhunu ve bedenini özgürleştirmiştir. Ruhunu doğruluğuna inandığı (adalet), bedeni ise arzularına kavuşarak (Tamur) zincirlerinden kurtulmuştur. Bir bakıma Tamur da özgürlük de Yuna'nın entropi sonrası elde ettiği en anlamlı değerlerdir.

Yuna *bireysel açıdan* kimyasal bir sistem olarak ele alınırsa, içinde bulunduğu devlet ile ilgili düşünce değişimi (baskılanmıştan özgürleşmişe doğru) sistemdeki düzensizliğin artması; sadece kendi çıkarını düşünerek uzun zamandır “mutlu” ve “huzurlu” hissetmesi de sistemin enerjisinin düşmesine örnektir. Entropinin sonlanması ardından Yuna bir bakıma içinde yer eden adalet aşkına kavuşmuş oldu. Bunun yanı sıra sistemi terk etmek, Yuna'yı fiziksel olarak da özgür bırakmıştır. Yuna'nın entropinin kuralına uymayarak eski yapısına dönmemesi tamamıyla yeni bir sistemin eski sistemin küllerinden kurulduğunu göstermektedir. *“Ramalara meydan okurcasına, üzerinde tepindim ve yasak öncesinde olduğu gibi, su çıplak bedenimin her tarafından akarken, bir süre daha kaldım düşün*

altında.” (Kulin, sf. 70) Yuna özgürlüğünü en çok kısıtlandığı alandan, yani cinsellikten, elde etmeye başlamıştı. Tadını aldıkça özgürlüğün, onun için olan önemi ve gerekliliği artıyordu.

Aynı zamanda Yuna'nın annesi de bireysel entropi örneği olarak verilebilir. Annesi, halkı kurtarmak adına kendini ateşe atmış ve canından olmuştur. Ölüm (enerjinin tükenmesi), biyolojik sistemin çökmesi demektir. Ancak, annesi ölümü sayesinde var olan baskıcı yapıyı yok etmiş ve toplumun özgürlüğüne (düzensizliğine) bir kapı açmıştır. “Annem, ölümü seçecek biri değildi. O, kahraman olmayı seçmişti. Bir fedainin yapacağı tehlikeli görevi üstlenmiş, genç bir insana canını armağan etmişti.” Yuna'nın annesi adeta bireysel enerjisini toplumun iyiliği için sistemin enerjisine kattı. Böylece entropinin tamamlanmasının vurucu gücü olmuştur: *“Onlar özgürlüğe susamış olanlar anne. Anneannemin bir özgürlük fedaisi olduğunu artık biliyorlar. Robotları durdurabilmek için ölümü göze aldığını da...”* (Kulin, sf. 385) Yuna'nın annesinin cesareti sayesinde birçok insan özgürlüğün öneminin farkına vararak amaçlarına ulaşmayı hedef haline getirmişlerdir. Ancak sistemi çökertmeyi sadece kendileri ve halk için değil, daha çok fedakâr ressam için istiyorlardı. Enerjilerin gerçekleşmesi ile bu durumun gerçekleşebileceğinin bilincindedilerdi.

Devletteki yönetiminin başa çıktığı entropi, her ne kadar sistemi çökertmiş olsa da sistem içindeki bireysel değerlere olumlu yönde etkisi olmuştur. Bireysel sistemler içinde buldukları entropi nedeniyle sadece düşünsel olarak değil, fiziksel veya buldukları yer olarak da değişime uğramışlardır. Kısaca toplumsal düzensizlik figürleri bireysel anlamda entropiye sokmuş, sonucunda ise yeni bir psikolojik sistemi ortaya çıkarmıştır.

3. SONUÇ

Her sistemde, fiziksel, kimyasal ya da varsayımsal olarak, entropi tomurcukları bulunur. Yani her sistem düzensizliğe eğilimlidir. İncelenen distopik yapıtlarda da entropi hem siyasî yapılarda hem de figürlerin bireysel yaşamında gerek duygusal gerek fiziksel olarak gözlemlenir. *Tutsak Güneş*'te de entropi birçok benzerlik gösterir.

Yapıtta uzam, tezin dayanağı olan, distopya içerisindedir ve tüm vatandaşların özgürlüklerinin ellerinden alındığı uzam olarak tanımlanır. Ramanis Cumhuriyeti, mükemmel devlet yaratılmaya çalışırken ortaya çıkan başarılı bir distopyadır, ancak toplum bunun farkında değildir. Vatandaşlar zümrelere ayırmış, haklarını kısıtlamış ve olabildiğince makineleştirmiştir. Yüksek zümre adaletsizliği göremeyecek kadar yoğun ve zengin, fakirler ise yönetim sorunlarını anlamayacak kadar eğitimsiz ve ötede bırakılmışlardır. Bu sayede her çeşit insanın gözü bağlanmıştır. Ancak yönetici kesim, üstte tutularak ilahlaştırılmıştır. Vatandaşlar “minimalist” ve “açık” bir tarzda yaşamaya alıştırılmış; bireysel düşünce yerini “her şey devlet için” düşüncesine bırakmamıştır.

Sistemde görülen entropinin bireysel neden ve sonuçları da karşılaştığında birçok detayın genellenen entropik sistemlerle uyduğu görülmektedir. Yuna'nın devlete bağlı ve toplumda saygı duyulan bilim insanları olması, ardından hayatlarına giren “enerji” sayesinde bakış açısını değiştirmesi buna bir örnektir. Tamur sitemdeki “enerji” olarak ele alındığında, bağımsız, adaletli ve sistemdeki “gevşek somun” olduğu aşikardır. Tamur, odak figürün bireysel entropisine neden olarak düşüncelerini özgürleştirmiştir. Entropi sonucunda en düşük seviyeye inen enerji gibi Tamur da sistemi terk etmiştir. Ancak düşünceleri (düzensizliğe eğilimi) kendini göstermeye devam etmiştir.

Sistemdeki entropinin toplumsal nedeni ve sonucu ise vatandaşların birlik olması olarak belirtilebilir. Üzerinde durulan distopyada bireyler bir araya gelip isteklerini dile getirdiklerinde seslerini

duyurabilmişlerdir. Ramanis'te halk her ne kadar medya açısından baskılanmış olsa bile, eylemler yaparak dikkat çekmiş ve haklarını savunmuşlardır. Ramanis halkının başkaldırısı sistemi değiştirmeye yetmesine rağmen, doğanın kanunu gereği döngü enerjisi ele geçirmiştir.

Sonuç olarak her distopik yapı(1)ttaki olduğu gibi *Tutsak Güneş*'te de entropi ya makro ya da mikro düzeyde devam etmektedir. Toplum ve bireyler hedef sistemde, birikmiş enerji sayesinde entropiyi başlatmışlardır. Entropinin sonlanması ise dış güç yahut doğal yollarla sağlanmıştır. Ancak her distopik yapının sonunun aynı olmaması, basmakalıp bir sonuca ulaşılmaması, bozulmuş düzenin her türlü yola girerek değişik sonuçlara neden olabileceğini öne sürmektedir.

Tutsak Güneş'te Ramanis Cumhuriyeti yönetiminde distopik yapılarda görülen baskıcı ve otoriter rejim işlenmiştir. Her distopyada olduğu gibi Ramanis'te de sistemi sorgulayan Yuna, annesi ve Tamur gibi figürler bulunmaktadır. Odak figür Yuna, Tamur ile fikir alışverişinin ardından göz bağı açılarak sistemi sorgulamaya başlamış ve özgürlüğü sağlamak adına adımlar atmaya başlamıştır.

Distopik romanlarda sıkça rastlanan distopik düzenler enerji ile yönetilmektedir. Bu enerji dönem dönem yer değiştirmektedir. Kimi zaman halkın eline geçen bu enerji (güç) genellikle geçici değişikliklere neden olur. Fakat aynı evrende olduğu gibi enerji hiçbir zaman sabit değildir. Ölçüsü sabit olmasına rağmen yeri sürekli değişmektedir. Buna ek olarak sistemdeki bireylerin enerjileri (düşünceleri) de hedef değiştirmektedir. Sistemde yönetici bir gücün olması gerektiği üzere, devletin halkı bastırıldığı zamanlar düzeni eski durumuna getirir. Genellendiği zaman ise elde edilen görüş ise şöyle açıklanabilir: Hiçbir değişim kalıcı değildir, kalıcı sanılması bireysel değişimler sayesinde bakış açısının temelli değişimidir. Değişim yanılıcıdır ve hep gücün kontrol edebileceği bir unsur olarak kalacaktır.

4. KAYNAKÇA

- 1.** Ayşe Kulin, Tutsak Güneş, Everest Yayınları, 2015
- 2.** Durmuş Hocaođlu, Termodinamik'in İkinci Kanunu ve Entropi, Ders Notu, Kasım 2008
- 3.** "ENTROPİ NEDİR." Yeni Yaşam Okulu
- 4.** "Sessiz Dergi." Distopya Edebiyatı (Karşılaştırma)
- 5.** Entropi, Doğada Egemen Olan ve Her Şeyi Yöneten Yasa Sayfa 1